

Elijah - Nọmbà Mewàá

Jeff Pippenger

2023-10-13

1856

Ìṣipayá àwọn ọmọ-èyìn Miller ni a ṣàpeṣe nínú Isaiah orí keje nípa àṣotélẹ̀ ọdún márùndínlógóta, tí ó bèrè ní ọdún 742 BC. Àwọn ọdún márùndínlógóta wọnyí tí ó ṣelẹ̀ nínú itàn Isaiah dúró fún àwọn ọdún márùndínlógóta láti 1798 títí dé 1863. Alpha àti Omega yòò máa fi òpin hàn pèlú ibèrè nígbà gbogbo. Àṣotélẹ̀ ọdún márùndínlógóta náà n tọka sí ègún ìgbà méje sí ijọba àrìwá àti ijọba gúúsù Israẹli. Ìgbà méje àkókó sí ijọba àrìwá bèrè ní 723 BC, ọdún mọkàndínlógún léyìn tí Isaiah gbé àṣotélẹ̀ náà kalẹ̀ fún ọba Ahazi. Ìgbà méje ikeyìn sí ijọba gúúsù bèrè ní òpin àwọn ọdún márùndínlógóta náà ní 677 BC.

Ègún àkókó ti ìgbà méje sí Efraimu parí ní ọdún 1798, èyí tí í ṣe àkókò ikeyìn nígbà tí a sí iran odò Ulai tí ó wà nínú orí keje àti keṣàn-án iwé Dániẹ̀lì sílẹ̀. Ní isotélẹ̀, ó sàmì sí dídé iranṣẹ̀ àngẹ̀lì àkókó àti sí ibèrè isotélẹ̀ isisẹ̀ Millerite. Ègún ikeyìn ti ìgbà méje sí Júda parí ní ọdún 1844, èyí tí ó jẹ̀ dídé iranṣẹ̀ àngẹ̀lì kẹta. Ọdún mọkàndínlógún léyìn náà, ní 1863, ọdún márùndínlógóta tí a ṣàpeṣe rẹ̀ ní ibèrè àṣotélẹ̀ náà sàmì sí òpin isisẹ̀ Millerite, àti ibèrè ijọ Adventist Ojọ Keje ti Laodikea. Ọdún méje ṣáájú 1863, ní 1856, James White bèrè sí í fi hàn pé isisẹ̀ Millerite ti dáwọ̀ jìjẹ̀ ijọ Filadelfia dúró, tí ó sì ti di ijọ Laodikea. Ọmọ-ọmọkùnrin rẹ̀, nígbà tí ó n kọ itàn ayé Ellen White, kòwẹ̀ nípa itàn ọdún 1856, àti iranṣẹ̀ Laodikea.

“Ifiranṣẹ̀ Laodicea náà”

“Àwọn Adiventi tó n pa ojọ̀ Ìsinmi mímọ̀ mọ̀ ti gba ipò pé àwọn iranṣẹ̀ sí àwọn ijọ méje nínú Ifihàn 2 àti 3 ẹ̀ afihàn irírí ijọ Kristeni nípasẹ̀ àwọn ọ̀rùndún. Ìpinnu wọn ni pé iranṣẹ̀ sí ijọ Laodikea kan àwọn tí wọn n pè ní àwọn Adiventi aláṣà lásikò náà, àwọn tí kò tì gba ojọ̀ Ìsinmi ojọ̀ keje. Nínú àtẹ̀jádẹ̀ olòótú kékeré kan nínú Review ti October 9, James White gbé àwọn ibèèrè kan kalẹ̀ tí n ru irònú sókè, èyí tí ó bèrè sí í ẹ̀ afihàn pèlú ọ̀rọ̀ yíí:”

“Ibèèrè náà ti n bèrè sí í tún dide, ‘Olùṣọ̀, Kí ni ti ọ̀ru?’ Ní báyií, àyè wà fún àwọn ibèèrè díẹ̀ péré, tí a bèèrè láti pe àkíyèsí sí kókó-ọ̀rọ̀ tí wọn ní í ṣe pèlú rẹ̀. A ní ìgbẹ̀kẹ̀lé pé, láipé, a ọ̀ò fi idáhùn kíkún kan hàn.—Review and Herald, Oct. 9, 1856.

“Nínú àwọn ibèèrè mọkànlá tí ó bi, èyí kẹ̀fà ni ó dojúko àwọn ara Laodicea.”

“6. Ẹ̀ ipò àwọn ará Laodicea (tí wọn tútù díẹ̀, tí wọn kì í sí í ṣe tútù tàbí gbígbóná) kò ha ṣàlàyé ipò ẹ̀gbé àwọn tí n jẹ̀wọ̀ ihìn isẹ̀ angẹ̀lì kẹta ní ọ̀nà tó bá a mu bí?—Ibid.

“Ibèèrè ikeyìn tú ọ̀ràn náà sílẹ̀ ní gbangba:

“11. Bí ipò wa gégé bí èniyàn bá rí bẹ̀, nje a ní idí tòótó kankan láti retí ojú-rere Ọlórún bí kò ṣe pé ká fetí sí ‘imọ̀ràn’ Èlẹ̀rìí Ọ̀títọ̀? Mo gbà ọ̀ níyànjú láti ọ̀dò mi rà wùrà tí a ti dán wò nínú iná, kí o lè jẹ̀ ọ̀lọ̀rọ̀; àti aṣọ funfun, kí a lè fi wọ̀ ọ̀, kí itijú ihòhò rẹ̀ má bàa hàn; kí o sì fi oogun ojú kun ojú rẹ̀, kí o lè ríran. Gbogbo àwọn tí mo fẹ̀ràn ni mo máa n bá wí, tí mo sì máa n bá lù:

nítorí náà, máa ní ìtara, kí o sì ronúpìwàdà. Wò ó, mo dúró lènu-òná, mo sì n kanlèkùn: bí ènikèni bá gbò ohùn mi, tí ó sì sí ilèkùn, èmi yòò wolé tò ó wá, èmi yòò sì bá a jeun alé, òun náà yòò sì bá mi jeun. Èni tí ó bá sègun ni èmi yòò fún láàyè láti jókòò pèlú mi lórí ité mi, gégé bí èmi pèlú ti sègun, tí mo sì ti jókòò pèlú Baba mi lórí ité Rẹ. Ìfihàn 3:18–21.—Ibid.

“Ó ẹ kedere pé òtító òrán náà sèşè n mólè sí inú okàn James White. Itèjádé tó tẹ lẹ e ti Review gbé àfihàn òwọn méje ti ijo méje jáde ní òná òwọn méje, lábé àkólé yẹn. Nínú òrò isáájú rẹ, ó sọ pé:”

“A gbòdò fara mó àwọn olútúmò igbálódé kan pé a yẹ kí a lóye àwọn ijo méje wònyí gégé bí aṣojú ipò méje ti ijo Kristeni, nínú àkókò méje, tí n bo gbogbo àyè ti gbogbo igbà Kristeni.—Ibid., Oct. 16, 1856.

“Léyìn náà ó gbé àṣòtélé náà kalè, ó sì ẹ imúlò rẹ sí ijo kòòkan lóṣòṣò. Nígbà tí ó dé ijo keje, ti Laodicea, ó kéde pé:

“Ó ti n rẹ ara wa silè tó gégé bí èniyàn ni àpèjúwe ibànújé yí ti ijo yí! Sẹ kí í ẹ pé àpèjúwe èrù yí jẹ àwòrán pípé jùlò ti ipò wa ní àsikò yí? Bẹ̀ẹ̀ ni; kò sì ní wúlò rárá láti gbìyànjú láti yera fún agbára èrì àwárí yí sí ijo Laodicea. Kí Olúwa ràn wá lówó láti gbà á, kí a sì jèrè nípasè rẹ.—Ibid.

“Léyìn tí ó fi òwọn méji yà sí mímó fún ijo Laodicea, àwọn òrò iparí rẹ ẹ ipè alágbára kan:

“Èyin ará olùfẹ́, a gbòdò sègun ayé, ara, àti Eşù, bí kò ẹ bẹ̀, a kì yòò ní ipín kankan nínú ijoba Olórùn.... E di isẹ́ yí mú ní kíákíá, àti nínú igbàgbó, ẹ gba àwọn iléri oore-òfẹ́ tí a fi fún àwọn ará Laodikíá tí n ronúpìwàdà. E dide ní orúkọ Olúwa, kí imólè yín sì máa tàn fún ògo orúkọ alábúkún Rẹ.—Ibid.

“Ìdáhùn láti pápá isẹ́ náà mú imísí alágbára wá. G. W. Holt láti Ohio kòwé ní October 20 pé:

“Bẹ̀ẹ̀ ni, èmi gbà pé àwa tí ó wà nínú iránsẹ́ kẹta pèlú àwọn òfin Olórùn àti igbàgbó Jésù ni ijo tí a n bá sọ edè yí; a kò sì lè tètè ju bó ẹ yẹ ló nínú lílo fún wúra tí a ti dán wò, àti aṣọ funfun, àti ògùn ojú, kí a lè ríran.—Ibid., Nov. 6, 1856.

“Láti Àríwá Ìlà-Oòrùn ni a ti gbò ohùn tuntun kan lórí òrán náà, èyí tí Stephen N. Haskell, ti Princeton, Massachusetts, jẹ. Gégé bí Adventist ojó-kìní, ó ti bẹ̀rè sí í wáàsù ní omọ odún 20; nísinsinyí, léyìn odún mēta, ó wà nínú ihinrere ángẹ̀lì kẹta. Gégé bí akékòó Bíbélì tó jinlè, léyìn tí ó ti rí àkòsilè àtúnnyèwò àkókó kúkúru White tí n fi ibèèrè àwọn ijo méje náà hàn, ó yàn láti kọ àpilèkọ gígùn kan fún Review:”

“Kókó-òrò tí a tọka sí yí ti jẹ ohun ifé-inú j́jínlè sí mi fún diẹ nínú àwọn osù tí ó kojá.... Fún àkókò kan bá yí ni a ti darí mi láti gbàgbó pé ihinrere sí àwọn ará Laodicea jẹ tiwa; iyen ni pé, ti àwọn tí ó gba ihinrere ángẹ̀lì kẹta gbó, nítorí òpòlòpò idí tí mo kà sí rere. Èmi yòò mēnu kàn méjì.—Ibid.

“Èyí ni ó ẹ, ní fifi òwọn méji yàn fún àwọn ipinnu rẹ. Bí ó ti parí, ó kéde pé:

“Èkọ kan nípa ihinrere ángẹ̀lì kẹta kì yòò, rárá kì yòò, gbà wá là láisi aṣọ igbéyàwó, èyí tí í ẹ òdodo àwọn èniyàn mímó. A gbòdò mú iwà mímó pé ní ibèrù Olúwa.—Ibid.

“Bí James White ɛ ń bá a lọ nínú àwọn àkọsilẹ̀ àtúnṣe rẹ̀ lórí iránsẹ̀ sí ijọ Laodicea, àwọn èrò tí àwọn Adventist olùpa Ojọ̀ Ìsinmi ń kà nísinsin yíi nínú Review jẹ́ ohun iyàlẹ̀nu; sùgbón nígbà tí a fi irònú pẹ̀lú àdúrà yẹ̀ wọn wò, a rí i pé wọn bá ọ̀ràn mu. Àwọn lẹ̀tá sí olóótú fi hàn pé ifòkànbalẹ̀ gbogbogbòdò wà níbẹ̀, wọn sì tọ̀ka sí i pé ijínde kan ti bèrẹ̀ sí í lọ. Pé iránsẹ̀ tó ń ru ọ̀kàn nàà kì í ɛ ẹ̀so ìmóríyá nì a jẹ̀rìí sí nípasẹ̀ àpilẹ̀kọ̀ àkókó nínú Testimony No. 3, tí a tẹ̀ jáde ní oṣù Kẹrin, 1857, tí àkólẹ̀ rẹ̀ jẹ́ Be Zealous and Repent. Ó bèrẹ̀ pé, “Olúwa ti fi àwọn nńkan kan hàn mí nínú iran nípa ijọ nínú ipò rẹ̀ ti itútú-ẹ̀mí rẹ̀ ní àkókò yíi, èyí tí ẹ̀mí yòò sọ̀ fún yín.”—1T, ojú iwé 141. Nínú èyí Ellen White gbékalẹ̀ ohun tí a fi hàn án nípa àwọn ikolù Sátáni sí ijọ nípasẹ̀ àṣeyọ̀rí ayé àti àwọn ohun iní.” Arthur White, Ellen G. White: The Early Years, idipò 1, 342–344.

Ìṣísẹ̀dájọ̀ Millerite bèrẹ̀ ní ti àsọtẹ̀lẹ̀ gégẹ̀ bí ijọ Filadelfia, àti ní ọ̀dún 1856 ó di ijọ Laodicea. Ọ̀dún méje lẹ̀yìn nàà ìṣísẹ̀ nàà parí, ijọ Adventist Ojọ̀ Keje sì bèrẹ̀ gégẹ̀ bí ijọ Laodicea, yòò sì dúró bẹ̀cẹ̀ títí a ó fi tú ú jáde kúrò ní ẹ̀nu Olúwa. Ìṣísẹ̀ ti egbẹ̀rún mẹ̀rínlélógórin àti egbẹ̀rún mẹ̀rín nàà jáde láti inú agbo ijọ Laodicea, gégẹ̀ bí ìṣísẹ̀ Millerite ti jáde láti inú agbo ijọ Sardi. Ìṣísẹ̀ ti egbẹ̀rún mẹ̀rínlélógórin àti egbẹ̀rún mẹ̀rín nàà jọra pẹ̀lú ìṣísẹ̀ Millerite ní ti pé ìṣísẹ̀ àkókó yí padà láti Filadelfia sí Laodicea, ìṣísẹ̀ ikeyin sì yí padà láti Laodicea sí Filadelfia. Àkókò iyípadà láti Filadelfia sí Laodicea nínú itàn Millerite ni a samisi ní pátó gégẹ̀ bí ọ̀dún 1856; nítorí nàà àkókò iyípadà nàà gbódò tún jẹ́ samisi nínú ìṣísẹ̀ ikeyin, nítorí Ọ̀lórún kì í yí padà láéláé. Àkókò iyípadà nàà ni a fi hàn nínú Ìfihàn orí kọ̀kànlá pẹ̀lú àwọn wòlú méjì tí a pa lójú pópó.

Nígbà tí wọn bá sì ti parí ẹ̀rì wọn, ẹ̀ranko tí ń gòkè wá láti inú ọ̀gbun ànísàlẹ̀ yòò bá wọn jagun, yòò sì ɛ̀gun wọn, yòò sì pa wọn. Ọ̀kú wọn yòò sì dubulẹ̀ ní ọ̀pópónà ilú ńlá nàà, èyí tí a ń pè ní ti ẹ̀mí ní Sódómù àti Ejibiti, nìbí tí a sì ti kan Olúwa wa mò àgbélẹ̀bùu. Ifihan 11:7, 8.

Ìṣípò ikeyin yòò kú, lẹ̀yìn nàà yòò dide, àti ní ikeyin yòò jínde kúrò nínú ọ̀kú gégẹ̀ bí àsíá. Ní ɛ̀sẹ̀ bẹ̀cẹ̀, yòò bá iwo Orilẹ̀-èdè Olómìnira mu. Iwo Orilẹ̀-èdè Olómìnira nàà ń dá àwòrán kan sílẹ̀ fún ẹ̀ranko nàà, àti ẹ̀ranko tí ó ń dá àwòrán rẹ̀ sílẹ̀ ni a tọ̀ka sí nínú Ìfihàn orí kẹ̀tálá-dín-lógún, a sì fi í mò gégẹ̀ bí orí karùn-ún tí ó gba ọ̀gbẹ̀ ikú, tí a ó sì jínde rẹ̀ gégẹ̀ bí orí kejo. A ó jínde rẹ̀ gégẹ̀ bí ẹ̀kejo tí ó ti inú àwọn méje wá.

Ẹ̀ranko nàà tí ó ti wà tẹ̀lẹ̀, tí kò sì sí nísinsinyí, ọ̀n paápàá ni ẹ̀kejo, ó sì jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn méje, ó sì ń lọ̀ sí iparun. Ìfihàn 17:11.

Iwo Republikani nàà yòò dá àwòrán ẹ̀ranko nàà sílẹ̀, nítorí nàà a ó sì pa á, lẹ̀yìn nàà a ó sì jí i dide. Nígbà tí a bá ti jí i dide, yòò jẹ́ orí kejo tí ó ti inú àwọn orí méje tí ó ɛ̀ájú wá. Iwo Pírótésítàntì nàà gùn lórí ẹ̀ranko ayé kan nàà gégẹ̀ bí iwo Republikani, ó sì ní láti ní àwọn ìṣísẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ kan nàà. Iyípadà láti Philadelphia sí Laodicea nínú ìṣísẹ̀ Millerite jẹ́ àfihàn ɛ̀ájú iyípadà láti Laodicea sí Philadelphia nínú ìṣísẹ̀ ikeyin.

Nígbà tí ìṣísẹ̀kẹ̀yìn gba ọ̀gbẹ̀ ikú ní ojọ̀ kejidínlógún, oṣù keje, ọ̀dún 2020, ó kú gégẹ̀ bí Laodicea. Nígbà tí, gégẹ̀ bí a ti ɛ̀fihàn nínú Ìfihàn orí kọ̀kànlá, ó yí padà sí Philadelphia, yòò ɛ̀jú ijọ kejo, iyẹn láti inú àwọn méje. Ikú nàà ní ọ̀dún 2020, ni a fi wé iwo Olómìnira, nítorí pé láti àkókò ọ̀pin ní 1989, àwọn ààrẹ̀ mẹ̀fà ti wà. Ààrẹ̀ kẹ̀fà nàà gba ọ̀gbẹ̀ ikú, èyí tí a ó mú lárada ní 2024. Orí nàà yòò sì jẹ́ orí kejo ti Orilẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà láti igbà àkókò ọ̀pin ní 1989, yòò sì jẹ́ láti inú àwọn méje. Àwọn

ìwo méjèjèjì jẹ̀ èkẹfà tí ó di èkẹjọ. Òtítọ̀ yìí jẹ̀ apá nílá kan nínú iránsẹ̀ Ìfihàn Jesu Kristi tí a tú sílẹ̀ ní kété kí àkókò àánú tó parí.

Nítórí èyí, ó ẹ̀ ẹ̀ pàtàkì kí a ní ìmòye kedere nípa itàn àwọn Millerite tí ó jẹ̀ àpẹ̀ẹ̀re itàn wa lówólówó. Sister White fi ìmúşẹ̀ James White sí Laodicea lórí ìşísẹ̀ náà múlẹ̀ ní ọ̀dún 1856, nítórí náà èyí kì í ẹ̀ ìmúşẹ̀ tí a fà jáde nípasẹ̀ oğbọn èniyàn. Ọ̀dún méje kí ijọ Seventh-day Adventist tó so ara rẹ̀ pọ̀ mọ̀ ìwo Republikani ní ti ọ̀fin, a ti fi í hàn nípasẹ̀ ìmísí gégé bí ijọ Laodicea. Èyí tùmọ̀ sí pé kò tii sí ojọ̀ kan rí nínú itàn ijọ Seventh-day Adventist nígbà tí ó jẹ̀ ohunkóhun miiran ju ihòhò, òtòşì, afójú, aláinírètí, àti akúnlẹ̀kùn-rẹ̀rùn lọ. Òtítọ̀ àşotẹ̀lẹ̀ yìí ni ó pèsè àyíká àti idáláre fún fifi àwọn ohun iríra méréni tí n pọ̀ sí i nínú Ezekiel orí kejo mọ̀ gégé bí àwọn iran méréni ti Adventism.

Nígbà tí a bá wo itàn àwọn Millerite láti inú ètò ọ̀dún méjèdógóta ti Isaiah meje, a gbọ̀dọ̀ mọ̀ pé àşotẹ̀lẹ̀ ti igbà méje ni àgboorùn àşotẹ̀lẹ̀ tí ó bo gbogbo itàn ìşísẹ̀ àwọn Millerite. Ní ọ̀dún 1856, iránsẹ̀ sí ijọ Laodicea di òtítọ̀ isinsin yìí fún Adventism àwọn Millerite. Eni tí n gbé iránsẹ̀ Laodicea kalẹ̀ kì í ẹ̀ James tàbí Ellen White, bí kò ẹ̀ Èlẹ̀rìí Olóòtọ̀ àti Otítọ̀.

Kọ̀ sí angẹ̀li ijọ àwọn ará Laodicea pé; Báyi ni Amini náà, ẹ̀lẹ̀rìí olóòtítọ̀ àti òtítọ̀, ipilẹ̀şẹ̀ èdá Olórùn, wí; Mo mọ̀ işẹ̀ rẹ̀, pé ìwo kì í ẹ̀ tútù bẹ̀è ni ìwo kì í ẹ̀ gbígbóná: ìbá ẹ̀ pé ìwo jẹ̀ tútù tàbí gbígbóná. Nítórí náà, nítórí pé ìwo jẹ̀ pẹ̀lẹ̀bẹ̀lẹ̀, tí ìwo kì í sí í ẹ̀ tútù tàbí gbígbóná, èmi yóò tutọ̀ ọ̀ jáde kúrò ní ẹ̀nu mi. Nítórí tí ìwo fi n wí pé, Èmi ní ọ̀rọ̀, mo sí di ọ̀lọ̀rọ̀, èmi kò sí nílò ohunkóhun; tí ìwo kò sí mọ̀ pé aláiláàánú ni ìwo, aláiníyọ̀nú, talákà, afójú, àti ihòhò: mo gbà ọ̀ ní ìmòrán pé kí o rà wúra tí a ti dán nínú iná lówó mi, kí o lè di ọ̀lọ̀rọ̀; àti aşo funfun, kí a lè fi wọ̀ ọ̀, kí itijú ihòhò rẹ̀ má bàa farahàn; kí o sí fi oogun ojú kun ojú rẹ̀, kí o lè ríran. Gbogbo àwọn tí mo fẹ̀ ni mo máa n bá wí, tí mo sí máa n na lẹ̀kọ̀: nítórí náà máa ní itara, kí o sí ronúpiwàdà. Wò ó, mo dúró lẹ̀nu-òná, mo sí n kànkùn: bí ẹ̀nikẹ̀ni bá gbọ̀ ohùn mi, tí ó sí şì ilẹ̀kùn, èmi yóò wọ̀lẹ̀ tọ̀ ọ̀ wá, èmi yóò sí bá a jeun alẹ̀, òun náà yóò sí bá mi jeun. Eni tí ó bá şẹ̀gun ni èmi yóò jẹ̀ kí ó jókòó pẹ̀lú mi lórí itẹ̀ mi, gégé bí èmi náà ti şẹ̀gun, tí mo sí jókòó pẹ̀lú Baba mi lórí itẹ̀ rẹ̀. Eni tí ó bá ní etí, kí ó gbọ̀ ohun tí Èmí n şo fún àwọn ijọ. Ifihan 3:14–22.

Èlẹ̀rìí Òtítọ̀ náà fi hàn pé bí ẹ̀nikẹ̀ni bá fẹ̀ “gbọ̀” ohùn Rẹ̀, Òun yóò wọ̀lẹ̀, yóò sí “jeun alẹ̀ pẹ̀lú rẹ̀.” Bí Laodicea bá şì ilẹ̀kùn, Kristi yóò wọ̀lẹ̀, yóò sí jeun alẹ̀ pẹ̀lú wọn. Bí a bá jẹ̀ kí Kristi wọ̀lẹ̀, ó mú iránsẹ̀ kan wá, nítórí àpẹ̀ẹ̀re jíjeun dúró fún gbígba iránsẹ̀ kan. A lè şo iránsẹ̀ náà ní ọ̀nà àkópọ̀ pé kí í ẹ̀ miiran ju iránsẹ̀ Laodicea lọ, şùgbọn irònú bẹ̀è jẹ̀ àfiyẹ̀sí tí kò jinlẹ̀ nípa ohun tí iránsẹ̀ tí Ó n pèsè dúró fún. Ní ọ̀dún 1856, Hiram Edson gbé kalẹ̀ ọ̀wọ̀ àpilẹ̀kọ̀ méjọ̀ tí ó ní ìmọ̀ isotẹ̀lẹ̀ nínú, èyí tí ó fa ọ̀ye sí i nípa “àşotẹ̀lẹ̀ àkókò” àkókọ̀ gan-an tí àwọn angẹ̀li Olórùn darí William Miller láti mọ̀ tí ó sí kéde. Nínú àwọn àpilẹ̀kọ̀ méjọ̀ wọ̀nyí, Edson dá ọ̀dún méjèdógbọn lé lórí oğórin ti Isaiah meje mọ̀ ní tòótọ̀.

Ìbẹ̀rẹ̀ işẹ̀ Miller ni işàwàrí àwọn àkókò méje, àti pé ọ̀dún méje kí ìşísẹ̀ tí a şo ní orúkọ işẹ̀-iránsẹ̀ rẹ̀ tó dọ́pin, ifihàn tí ó jinlẹ̀ sí nípa àşotẹ̀lẹ̀ náà gan-an ni a fi hàn fún Isodotun Adventist ti Millerite. A fi í hàn ní ọ̀dún kan náà tí a fi ìmísí dá wọn mọ̀ gégé bí àwọn Laodicea. Ní ti àşotẹ̀lẹ̀, léyìn ojọ̀ egbèrùn méji ládóta [2,520] sí i ní 1863, a kọ̀ işàwàrí àkókọ̀ Miller nípa àkókò àşotẹ̀lẹ̀ sílẹ̀. Irántí Laodicea fún ìşísẹ̀ Advent dé ní 1856, Olúwa sí kan ilẹ̀kùn lẹ̀mẹjọ̀, pẹ̀lú àpilẹ̀kọ̀ méjọ̀, láti rí bóyá Òun lè wọ̀lẹ̀. Ní ọ̀pin ìşísẹ̀ náà, Èlẹ̀rìí Òtítọ̀ fẹ̀ láti jeun papọ̀ pẹ̀lú àwọn èniyàn Rẹ̀ nípa jíje lórí ihin àkókò àkókọ̀ pátápátá láti ibẹ̀rẹ̀ ìşísẹ̀ náà. Àwọn èniyàn Rẹ̀ kò láti jẹ̀, àti léyìn ọ̀dún méje, tàbí ojọ̀

àsọtélé ẹgbèrún méjì ládóta [2,520], àwọn èniyàn Rẹ ti ilẹ̀kùn nàà tí a ti sí pẹ̀lú kókóró Dáfídí tí a ti fi sí ọwọ̀ William Miller. Wọn padà sódò wòlú ará Samaria àtíjọ kan tí ó bọ̀ wọn ní irọ̀, tí ó fi di ayànmọ̀ wọn mú láti kú láàárín kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ kan àti kinniún kan.

Ní ọdún 1856, iwo ẹ̀sìn Pírótésítàntì wà nínú ìṣòro àjálù àfónífojì ìran, nítorí nìbì tí kò sí ìran, àwọn èniyàn a ẹ̀gbé. Ní ọdún 1856, iwo Republikani nàà pẹ̀lú wà nínú ìṣòro àjálù kan.

Ọdún 1856 jẹ̀ itẹ̀síwájú ijà líle tí a mò sí Bleeding Kansas, Ogun Àlà Kansas-Missouri. Ìjàkadì nàà jẹ̀ nípa bóyá Kansas yòò wọ̀ Union gégé bí ipínlẹ̀ òminira tàbí ipínlẹ̀ ẹ̀rú. Iforígbárí nàà ní ipàdẹ̀ ogun oníwà ipá láàárín àwọn olùgbé tí wọn ẹ̀ ojú rere sí ẹ̀rú àti àwọn olùgbé tí wọn tako ẹ̀rú.

Ní ojú 22 Oṣù Karùn-ún, 1856, ìṣẹ̀lẹ̀ iwà ipá kan pẹ̀lú ẹ̀lẹ̀ nínú gbòngàn Ilẹ̀ Ìgbimọ̀ Alágbà Orílẹ̀-èdè Amẹ̀ríkà, nígbà tí Aṣojú Ìgbimọ̀ Preston Brooks, alágbára-ọ̀rọ̀ ẹ̀rú láti South Carolina, fi ọ̀pá rẹ̀ kọ̀lu Alágbà Charles Sumner ti Massachusetts ní ikà gidigidi. Sumner ti sọ̀ àsoyẹ̀ kan lòdì sí ẹ̀rú tí àkólé rẹ̀ jẹ̀ The Crime Against Kansas, èyí tí ó mú inú Brooks bàjẹ̀ gidigidi. Ìṣẹ̀lẹ̀ lílu ọ̀pá nàà fi idààmú tó n pọ̀ sí i láàárín Àríwá àti Gúúsù hàn lórí ọ̀ràn ẹ̀rú.

Ní ọdún 1856, wọn dá Ẹ̀gbé Republikani sílẹ̀ gégé bí idáhùn sí irúkèrúdò ọ̀ṣẹ̀lú tí Ofin Kansas-Nebraska, tí wọn fowó sí ní ọdún 1854, fà, èyí tí ó mú kí àtakò tí n pọ̀ sí i sí itànkálẹ̀ ẹ̀rú sínú àwọn agbègbè tuntun dide. Àpéjọ̀ àpapọ̀ àkókó tí ẹ̀gbé nàà wáyé ní Philadelphia, a sì yan John C. Fremont gégé bí olùdije ààrẹ̀ àkókó wọn nínú idibò ọdún 1856.

Ofin Kansas-Nebraska ẹ̀tò àwọn agbègbè Kansas àti Nebraska, ó sì jẹ̀ kí àwọn olùgbékalẹ̀ nínú àwọn agbègbè wònyẹn pinnu bóyá wọn yòò gba ẹ̀rú láàyè nínú àlà wọn. Èrò yìí, tí a mò sí “àṣe ọ̀ba-araalu,” fagilé Missouri Compromise ti ọdún 1820 ní ti gidi, èyí tí ó ti fòfin dè ẹ̀rú ní àríwá ilà 36°30' nínú Louisiana Territory. Ofin nàà ní ipa jìjìnlẹ̀ lórí ọ̀ràn ẹ̀rú nínú àwọn agbègbè nàà. Ó tún mú kí ifarapa ọ̀kàn agbègbè sí agbègbè tún jí, nítorí pé ó sí ọ̀nà sílẹ̀ fún ànfàní pé ẹ̀rú lè tàn kálẹ̀ sí àwọn agbègbè tí a ti kà tẹ̀lẹ̀ sí ilẹ̀ òminira, bíi Kansas. Ifowósi Ofin Kansas-Nebraska mú kí àwọn olùgbékalẹ̀ alátílẹ̀yìn fún ẹ̀rú àti àwọn olùgbékalẹ̀ alátakò sí ẹ̀rú yára kó lọ sínú Kansas Territory, olúkúlùkù wọn ní irẹ̀tí láti nípa lórí àbájáde idibò àṣe ọ̀ba-araalu nàà. Ìdije yìí fún ìṣàkóso agbègbè nàà yorí sí ijà oníwà ipá àti àkókò àìsì òfin tí a mò sí Bleeding Kansas ní ọdún 1856.

Ìdibò ààrẹ̀ ọdún 1856 jẹ̀ ìṣẹ̀lẹ̀ ọ̀ṣẹ̀lú pàtàkì kan. Ó ní ìdije alágbèta láàárín James Buchanan ti Ẹ̀gbé Democrat, John C. Fremont ti Ẹ̀gbé Republican, àti Ààrẹ̀ àtíjọ̀ Millard Fillmore ti Ẹ̀gbé American. James Buchanan ẹ̀gun nínú idibò nàà, ó sì di Ààrẹ̀ kẹ̀èdógún ti Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà.

Àkókò ààrẹ̀ James Buchanan ni a mò ní pàtàkì nítorí àikúnà rẹ̀ láti fi ojúṣe tó péye hù nínú imúlò àwọn ifarapa ọ̀kàn àti ipinya tó n pọ̀ sí i láàárín Àríwá àti Gúúsù, èyí tí ó yorí níkeyìn sí ibèrẹ̀ Ogun Abẹ̀lẹ̀ Amẹ̀ríkà láipẹ̀ lẹ̀yìn tí ó fi ipò sílẹ̀. Wọn sàbà máa wo àkókò ààrẹ̀ rẹ̀ gégé bí ọ̀kàn lára àwọn àkókò ààrẹ̀ tí kò ẹ̀ṣeyọ̀rì jù lọ nínú itàn Amẹ̀ríkà, nítorí àwọn àṣeyọ̀rì pàtàkì wònyí nínú aṣáájú àti ìṣàkóso ipènjà.

Ìpinnu Dred Scott tí ó kún fún orúkọ búburú ní ọdún 1857, kẹ̀de pé àwọn ẹ̀rú, yálá wọn wà nínú isinrú tàbí wọn ti ní òminira, kí í ẹ̀ ọ̀mọ̀-ilú, wọn kò sì lè gbé ejò lọ sí àwọn ilẹ̀ ejò apá-ijoba. Ó tún kẹ̀de pé Ilẹ̀ Ìgbimọ̀ Aṣòfin kò lè dèna isinrú ní àwọn agbègbè ilẹ̀ Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà. Buchanan, ọ̀mọ̀ ẹ̀gbé Democrat, fowó sí Ìpinnu Dred Scott tó ẹ̀ ojú rere fún isinrú ní gbangba.

Kì í ẹ̀ pe ipò tí Buchanan, ọ̀mọ ẹ̀gbẹ́ Democrat tó fara mó ẹ̀rú, dúró lé nìkan ni ó jẹ́ kí iforígbarí gbòòrò sí i tí tí ó fí di Ogun Abẹ́lẹ́, ẹ̀gbẹ́n àìlera rẹ̀ láti ẹ̀kọ̀so ètò ọ̀rọ̀ ajẹ́ orílẹ̀-èdè nàà sí tún yorí sí Ìbànújẹ́ Ọ̀jà tí ọ̀dún 1857, èyí tí ó jẹ́ ọ̀kan lára àwọn isúnkún ọ̀rọ̀ ajẹ́ tó burú jùlọ̀ nínú itàn Amẹ́ríkà ẹ̀kọ̀so Ọ̀jà nàà. Ìbànújẹ́ Ọ̀jà tí ọ̀dún 1857 yorí sí isúnkún ọ̀rọ̀ ajẹ́ líle tí ó pé fún ọ̀pọ̀ ọ̀dún. Àwọn ilẹ̀-ìṣẹ́ àti àwọn ilẹ̀-ifowopamọ̀ tí pa, ànìṣẹ́ pọ̀ sí i, ọ̀jà isúra sí rọ̀ sẹ́yìn.

Ní àkókò ààrẹ Buchanan, àwọn ipínlẹ́ Gúúsù bẹ̀rẹ̀ ilàna wọn tí yíyapa kúrò nínú Ìṣòkan, wọn sì yapa ní idáhùn sí yíyan Abraham Lincoln, ọ̀mọ ẹ̀gbẹ́ Republican, gẹ́gẹ́ bí ààrẹ ní ọ̀dún 1860. Buchanan gba ọ̀nà ifaradà nínú isòro yíyapa nàà, ní fífi ẹ̀sùn kalẹ̀ pé ijọba àpapọ̀ kò ní àṣẹ láti fi ipá dá yíyapa dúró. Àisí igbẹ̀sẹ́ títóbi tí ó dájú yí jẹ́ kí igbimọ̀ yíyapa nàà ní agbára sí i. Àiní olórí tó lágbára ní ọ̀dò rẹ̀ àti ifẹ́kúfẹ́ rẹ̀ láti má ẹ̀ gbé igbẹ̀sẹ́ títóbi tí ó dájú láti koju isòro yíyapa nàà, kó ipa sí ojú tí Gúúsù fi rí i pé ó lè fi Ìṣòkan sílẹ̀ láì dojú kọ itakò ológun.

Ní ọ̀dún 1860, ni wọn yan Abraham Lincoln, Ààrẹ Republikani àkókò. Ní ojọ kin-in-ni, oṣù Kini, ọ̀dún 1863, Ààrẹ Lincoln fowọ̀ sí i, ó sì kẹ́de Ìkẹ́de Ìdásilẹ́ kẹ́hin, tí ó sọ pé gbogbo àwọn èniyàn tí wọn jẹ́ ẹ̀rú ní agbẹ̀gbẹ́ tí Confederacy n ẹ̀kọ̀so ni a oò tú sílẹ̀. Àṣẹ aláṣẹ́ yí ní ipa pàtàkì gidigidi lórí Ogun Abẹ́lẹ́ nàà, nítorí pé ó yí ijà nàà pada sí ijàkadì kì í ẹ̀ láti pa Ìṣòkan nàà mó nìkan, ẹ̀gbẹ́n pẹ̀lú láti parí ẹ̀rú. Ìkẹ́de Ìdásilẹ́ nàà kò tú gbogbo àwọn èniyàn tí wọn jẹ́ ẹ̀rú sílẹ̀ lẹ̀sẹ̀kẹ̀sẹ̀. Ó kan ní pàtò sí àwọn agbẹ̀gbẹ́ tí Confederacy n ẹ̀kọ̀so, níbi tí Union ti ní àṣẹ́ díẹ̀. Bí ọ̀mọ-ogun Union ẹ̀ ní tẹ̀ síwájú tí wọn sì n gba àkọ̀so lórí àwọn agbẹ̀gbẹ́ Confederacy, ni a ẹ̀ mú ikẹ́de nàà ẹ̀sẹ́, a sì tú àwọn èniyàn tí wọn jẹ́ ẹ̀rú ní àwọn agbẹ̀gbẹ́ wọnyẹn sílẹ̀. Ìkẹ́de Ìdásilẹ́ nàà jẹ́ igbẹ̀sẹ́ pàtàkì lónà sí iparun ẹ̀rú nígbẹ̀yìn-gbẹ̀yìn ní Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, ó sì tún pèsè ọ̀nà fún ifowósowọ̀pọ̀ Àtúnṣe Kẹ́tálá sí Ọ̀fin Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, tí a fowọ̀ sí tí a sì fidí múlẹ̀ ní ojọ kẹ́fà, oṣù Kejilá, ọ̀dún 1865.

Ìwo Republikani láti igbà ọ̀dún 1850 síwájú wà nínú ipẹ̀yà ọ̀ràn ẹ̀rú. Ipín méjì pàtàkì nínú orílẹ̀-èdè nàà ni a ẹ̀pẹ̀rẹ́ nípasẹ́ ẹ̀yà méjì pàtàkì tí èrò isẹ̀lú. Ilàna iyapa kan bẹ̀rẹ̀ ní ọ̀dún 1856 bí àwọn ẹ̀gbẹ́ alatakò-ẹ̀rú àti alátílẹ̀yìn-ẹ̀rú ẹ̀ ní lọ̀ sínú ipínlẹ́ Kansas láti gbékalẹ́ ojú iwòye wọn nípa ẹ̀rú, gan-an ní àkókò kan nàà tí a n ya Filadelfia kúrò lódò Laodikea. Àwọn Democrat jẹ́ alátílẹ̀yìn-ẹ̀rú, àwọn Republikani sì jẹ́ alatakò-ẹ̀rú.

Ní ọ̀dún 1856, Kansas tí ẹ̀jẹ́ n sàan dúró gẹ́gẹ́ bí àwòrán kékeré ogun tí n bọ̀. Ní ọ̀dún nàà ni wọn dibò yàn Dẹ̀mókíràtì kan tí ó fara mó ẹ̀rú gẹ́gẹ́ bí olórí iwo Republikani, isàkọ̀so rẹ̀ tí kò ní imúṣẹ́ sí di ààmí ààrẹ́ tí kò ní imúṣẹ́, tí tí di àwọn ojọ̀ ikeyin wọnyí. Ó ẹ̀kọ̀so ààrẹ́ Republikani àkókò tí a fi agbára mú láti wẹ̀ idàrúdapọ̀ tí isàkọ̀so ààrẹ́ Buchanan fi sílẹ́ kúrò.

Ní ọ̀dún 1863, iwo Republikani nàà ẹ̀ ẹ̀sẹ́ aláṣẹ́ tí ó ẹ̀ pàtàkì jùlọ̀ nínú itàn ẹ̀ranko ilẹ̀ tí Ifihàn orí kẹ́tálá. Àṣẹ́ aláṣẹ́ nàà n dojú kọ ẹ̀rú. Ipínro kan nínú ikẹ́de nàà sọ pé, “Wí pé ní ojọ̀ kíni oṣù Kini, ní ọ̀dún Oluwa wa ẹ̀gbẹ̀rún kan ó lé ọ̀dún mẹ̀rindínlógóta [1863], gbogbo èniyàn tí a dì mó gẹ́gẹ́ bí ẹ̀rú nínú ipínlẹ́ kan ẹ̀yíkẹ̀yí tábí apá ipínlẹ́ kan tí a yàn sílẹ̀, tí àwọn èniyàn rẹ̀ yòò jẹ́ nígbà nàà nínú isòtẹ̀ sí Orílẹ̀-èdè Olómìnira Amẹ́ríkà, yòò jẹ́ nígbà nàà, láti igbà nàà lọ̀, àti tí tí lée, òmìnira; àti pé Ijọba Aláṣẹ́ tí Orílẹ̀-èdè Olómìnira Amẹ́ríkà, pẹ̀lú àṣẹ́ ọ̀mọ-ogun ilẹ̀ àti tí omi rẹ̀, yòò jẹ́wọ̀ yòò sí dáábò bo òmìnira irú àwọn èniyàn bẹ́, kí yòò sì ẹ̀ ẹ̀sẹ́ kankan tábí àwọn ẹ̀sẹ́ kankan láti fi dí irú àwọn èniyàn bẹ́, tábí ẹ̀nikẹ̀ni nínú wọn, lówọ̀ nínú isapá ẹ̀yíkẹ̀yí tí wọn bá lè ẹ̀ fún òmìnira wọn

gidi.” Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ìpinnu ìṣòro ẹ̀rú náà kò pé ní ojú ìtàn ní àkókò yẹn, a mọ̀ ohun gidi tí Òfin Orílẹ̀-èdè náà dúró fún un nígbà tí Lincoln kọ̀ pé, “gbogbo èniyàn tí a di mó gégé bí ẹ̀rú nínú ìpínlẹ̀ kan ... yóò jẹ̀ nígbà náà, láti ìgbà náà lọ, àti tí tí láé, òmìnira.”

Lincoln n padà sí ilànà ìpílẹ̀ tí a sọ̀ nínú Orílẹ̀-èdè Òfin, èyí tí ó fi hàn pé, “a dá gbogbo èniyàn ní dógba.” Lincoln n padà sí àwọn òtító ìpílẹ̀ ní àkókò kan náà tí iwo Protestantí n kọ̀ àṣotélẹ̀ ìpílẹ̀ rẹ̀ sílẹ̀, èyí tí í ẹ̀ ṣe àṣotélẹ̀ ẹ̀rú. Nítorí náà, ní àkókò gan-an náà tí iwo Republican ẹ̀ “àṣe aláṣe” rẹ̀ tí ó ẹ̀ pàtàkì jùlọ̀ nínú ìtàn nípa ẹ̀rú, iwo Protestantí náà ẹ̀ ṣe aláṣe tí ó ẹ̀ pàtàkì jùlọ̀ nínú ìtàn àṣotélẹ̀ rẹ̀ nípa àṣotélẹ̀ ẹ̀rú, tí a ọ̀jọ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ íbúra àti ègún Mósè. Iwo Republican yàn láti padà sí àwọn ìpílẹ̀, iwo Protestantí yàn láti kọ̀ ìpílẹ̀ rẹ̀ sílẹ̀, kí ó sì padà sí àwọn ẹ̀ni tí a ti kọ̀ ó pé kó má ẹ̀ padà sọ̀dọ̀ wọn lááláé.

Ní ọ̀dún 1863, a ti pín iwo Republikani sí àgọ̀ méjì, gégé bí a ti pín ijoba Ísírèlì àtíjọ̀ ní àkókò Jeroboamu àti Rehoboamu. Ní ọ̀dún 1863, a fi iwo Püròtẹ̀sítànti mó iwo Republikani ní òfin, gégé bí a ti ẹ̀fihàn rẹ̀ nípasẹ̀ pẹ̀pẹ̀ méjì Jeroboamu ní Beteli àti Dani. Àwọn iwo méjèèjì náà n rìn gba inú ìtàn ní íbámu pẹ̀lú ara wọn, àti pé ìtàn ọ̀dún 1863, ní pàtàkì, n ọ̀jọ̀ ìtàn àwọn ọ̀jọ̀ ikeyin.

Ìtàn àwọn Míléráítì ni a tún ẹ̀ ní inú ìtàn àwọn ọ̀górùn-ún kan àti m̀erínlélógójì egbèrún, pẹ̀lú díe lára àwọn àkíyèsì àṣotélẹ̀. Ọ̀kan nínú àwọn àkíyèsì wònyí ni pé, àwùjọ̀ tí a kọ̀kọ̀ dojú kọ̀ nínú ìtàn Míléráítì ni, ní ibèrẹ̀, àwọn tí wọn wà ní ọ̀de ìṣísẹ̀ náà, lẹ̀yìn náà sì ni ìṣísẹ̀ náà fúnra rẹ̀. Nínú ìṣísẹ̀ àwọn ọ̀górùn-ún kan àti m̀erínlélógójì egbèrún, àwọn ohùn méjèèjì inú Ífihàn m̀erínlélógún [18], ẹ̀fihàn àwùjọ̀ méjì tí a dojú kọ̀, ẹ̀gbón àwọn àfojúsùn wònyí wà ní itòsípàdà sí ti ìtàn Míléráítì. Àfojúsùn àkókó ni àwọn èniyàn Olórùn, ohùn kejì sì ni agbo ẹ̀ran m̀i ti Olórùn, tí wọn ẹ̀ wà ní Babiloni.

Àfikún àṣotélẹ̀ m̀iràn ni pé bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé àwọn ìtàn méjèèjì n kọ̀já láti ijo kan sí òmíràn, àwọn ọ̀mọ̀-èyìn Miller kọ̀já láti Philadelphia sí Laodicea, àti ìṣísẹ̀ alágbára ti àngẹ̀lì kẹ̀ta n kọ̀já láti Laodicea sí Philadelphia. Èyí fi hàn pé àwọn ọ̀mọ̀-èyìn Miller lọ láti ijo kẹ̀fà sí ijo keje, àti pé egbèrún kan lónà m̀erínlélógórin [ọ̀górùn-ún méjìlélógójì] n lọ láti ijo keje sí ijo kejo, èyí tí ó jẹ̀ ti àwọn méje.

Iwo Republikani náà bèrẹ̀ ìṣípòpadà rẹ̀ láti orílẹ̀-èdè tí n ẹ̀tilẹ̀yìn fún ẹ̀rú sí orílẹ̀-èdè tí n tako ẹ̀rú nínú ìtàn tí ó yí ọ̀dún 1863 ká. Ìpènjà ìtàn náà fi ẹ̀sẹ̀ múlẹ̀ àwọn egbẹ̀ ọ̀sèlú méjì tí wọn jẹ̀ àwọn aláta kò kan náà nínú “àwọn ọ̀jọ̀ ikeyin” wònyí. Gégé bí ààrẹ̀ àkókó ti egbẹ̀ Republikani nínú ìtàn náà ẹ̀ kú nípa ìpàniyàn ní ọ̀jọ̀ díe lẹ̀yìn tí ogun náà parí, bèrẹ̀ ni ààrẹ̀ egbẹ̀ Republikani ikeyin ni a pa ní àpẹ̀rẹ̀, tí a sì fi sí ojú pópó bí ẹ̀ni pé ó ti kú, nígbà tí ayé yòókù n yò. A pa á, kí í ẹ̀ ní ọ̀jọ̀ díe lẹ̀yìn tí Ogun Abélé parí, bí kò ẹ̀ díe ẹ̀sáájú kí ogun abélé ikeyin bèrẹ̀.

Ààrẹ̀ Republikani àkókó ni a ti ẹ̀sáájú rẹ̀ pẹ̀lú ààrẹ̀ tí kò ní ìmúnáṣiṣẹ̀ rára jùlọ̀ nínú ìtàn ilẹ̀ Amẹ̀ríkà, bèrẹ̀ náà ni a ó sì ẹ̀sáájú ààrẹ̀ Republikani ikeyin pẹ̀lú irú ẹ̀ni bèrẹ̀. Àìní ìmúnáṣiṣẹ̀ ti ààrẹ̀ Demòkírátì tí ó ẹ̀sáájú ààrẹ̀ Republikani àkókó mú kí ìṣòro náà yára gbòdòdò tí tí ó fi di ogun abélé, bèrẹ̀ náà sì ni irú àìní ìmúnáṣiṣẹ̀ kan náà n ẹ̀lẹ̀ nísinsin yí. Ààrẹ̀ Demòkírátì tí ó ẹ̀sáájú ààrẹ̀ Republikani ikeyin ẹ̀tò ètò ọ̀rọ̀-ajé ní ọ̀nà bèrẹ̀ tí ó fi mú ìṣubú ọ̀rọ̀-ajé tóbi jùlọ̀ nínú ìtàn ilẹ̀ Amẹ̀ríkà wá tí tí di àkókò náà. Iwo méjèèjì náà n lọ ní ìparalẹ̀ tí tí dé òfin ọ̀jọ̀ Àikú. Ní ọ̀dún 1863, ìran àkókó ti iwo méjèèjì bèrẹ̀, àti fún iwo méjèèjì, ìran kẹ̀rin àti ikeyin yóò dojú kọ̀ ilà-òòrùn, wọn yóò sì foríbalẹ̀ fún oòrùn.

Ihnrere Èlìjàh ní gbogbo ìgbà máa n bá àwọn idájó Ọlórùn tí n fídí ihnrere ikilò múlè lẹ. Àwùjọ ayé tí n gbé báyií gégé bí àwọn èniyàn sáájú ikún-omi. Wọn n je, wọn n mu, wọn si n retí pé àwọn òmirán ilé-ìṣe ẹ̀rọ-ògbìn àgbáyé yóò yanjú gbogbo isòro tí ó bá lè dide. Ọ̀rò Ọ̀lórùn n fì hàn pé ayé wà báyií légbèé etí isòro nílá púpọ̀ kan.

“Kí ni ti òru? Njé mo n mọ itumọ̀ àwọn iránsé wònyí bí? Njé mo lóye ipò tí wọn n gbé nínú isẹ iparí ti ètò átúnṣe nílá náà? Njé mo ti mọ dáadáa ‘òrò àsotẹlẹ́ tí ó dájú’ bèé tí mo fi lè rí nínú àwọn isẹlẹ́ tí n ṣelẹ́ ní àyíká mi ẹrí gidi pé Oba tí n bọ́ ti wà ní ẹnu-òná gan-an? Njé mo n mọ ojúṣe tí ó wà lórí mi, ní ti imólẹ́ tí Ọlórùn ti fi fún mi? Njé mo n lo gbogbo ẹ̀bùn tí a fi lé mi lówó gégé bí iríjù rẹ, nínú isapá tí a tò sí ọ̀nà rere láti gba àwọn tí n ṣègbé là? tàbí njé mo tutùfẹ́, tí kò sí ní ibànújẹ ọkàn, tí mo sì ti dápọ̀ diẹ̀ pẹ̀lú ayé búburú, tí mo n lo ohun èlò àti agbára tí Ọlórùn ti fi fún mi púpọ̀ jùlọ̀ fún itẹ̀lórùn ara mi, tí mo n bikita síi fún iròrùn àti ìgbádùn ara mi ju fún ilòsìwájú isẹ̀ rẹ̀ lẹ? Njé mo fi iwà mi mú ‘idánilójú́ tí ó ti n gbilẹ́ ní ayé pé àwọn Adventist Ojọ Keje n fun ipè ní ohùn àidájú, tí wọn si n tẹ̀lẹ̀ ojú ọ̀nà àwọn ọ̀mọ-ayé’ lágbára?”

“A n gbọ́ iró ìgbésẹ̀ Ọlórùn kan tí n bọ́ wá láti fi ìyà jẹ ayé nítorí ẹ̀ṣẹ̀ wọn. Ọ̀pin àkókò ti sùn mọ́ wa. Àwọn olùgbé ayé ni a n dì pọ́ sí idipò láti sun wọn. Sẹ́ a ó dì ọ́ mọ́ àwọn èpò pẹ̀lú? Sẹ́ o mọ́ pé ní gbogbo ọ̀dún, egbègberún àti egbègberún, àti ẹ̀wádún egberún ọkàn n ṣègbé, tí wọn n kú nínú ẹ̀ṣẹ̀ wọn? Àwọn àjàkálẹ̀-àrùn àti idájó Ọlórùn ti bèrè sí í ṣe isẹ̀ wọn tẹ̀lẹ̀, àwọn ọkàn si n lọ́ sí iparun nítorí pé a kò tii tan imólẹ̀ ọ̀títọ́ sí ojú ọ̀nà wọn.” General Conference Daily Bulletin, April 1, 1897.

Pẹ̀lú ọkàn mi ni mo ti fẹ́ ọ́ ní òru; bèé ni, pẹ̀lú ẹ̀mí mi tí ó wà nínú mi ni ẹ̀mí yóò máa wá ọ́ ní kùtùkùtù: nítorí nígbà tí idájó rẹ̀ wà ní ilẹ̀ ayé, àwọn olùgbé ayé yóò kọ́ ọ̀dodo. Isaiah 26:9.